

บทที่ ๑

อักษรในภาษาบาลี

อักษรในภาษาบาลี

- ▶ อักษรเป็นเครื่องหมายให้เข้าใจเนื้อความ หากปราศจากอักษรเสียแล้วก็จะไม่สามารถเข้าใจเนื้อความได้ อักษรจึงเป็นช่องทางให้เราเข้าใจเนื้อความได้ผ่านการอ่านและการฟัง ถ้าสะกดอักษรผิดหรือออกเสียงผิดก็จะเข้าใจเนื้อความได้ยาก ดังนั้น คำว่า “อักษรหรืออักขระ” นักปราชญ์ฝ่ายบาลีจึงหมายถึงทั้งเสียงและตัวหนังสือ
- ▶ อักษรในภาษาบาลีมี ๔๑ ตัว แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. สระ

๒. พยัญชนะ

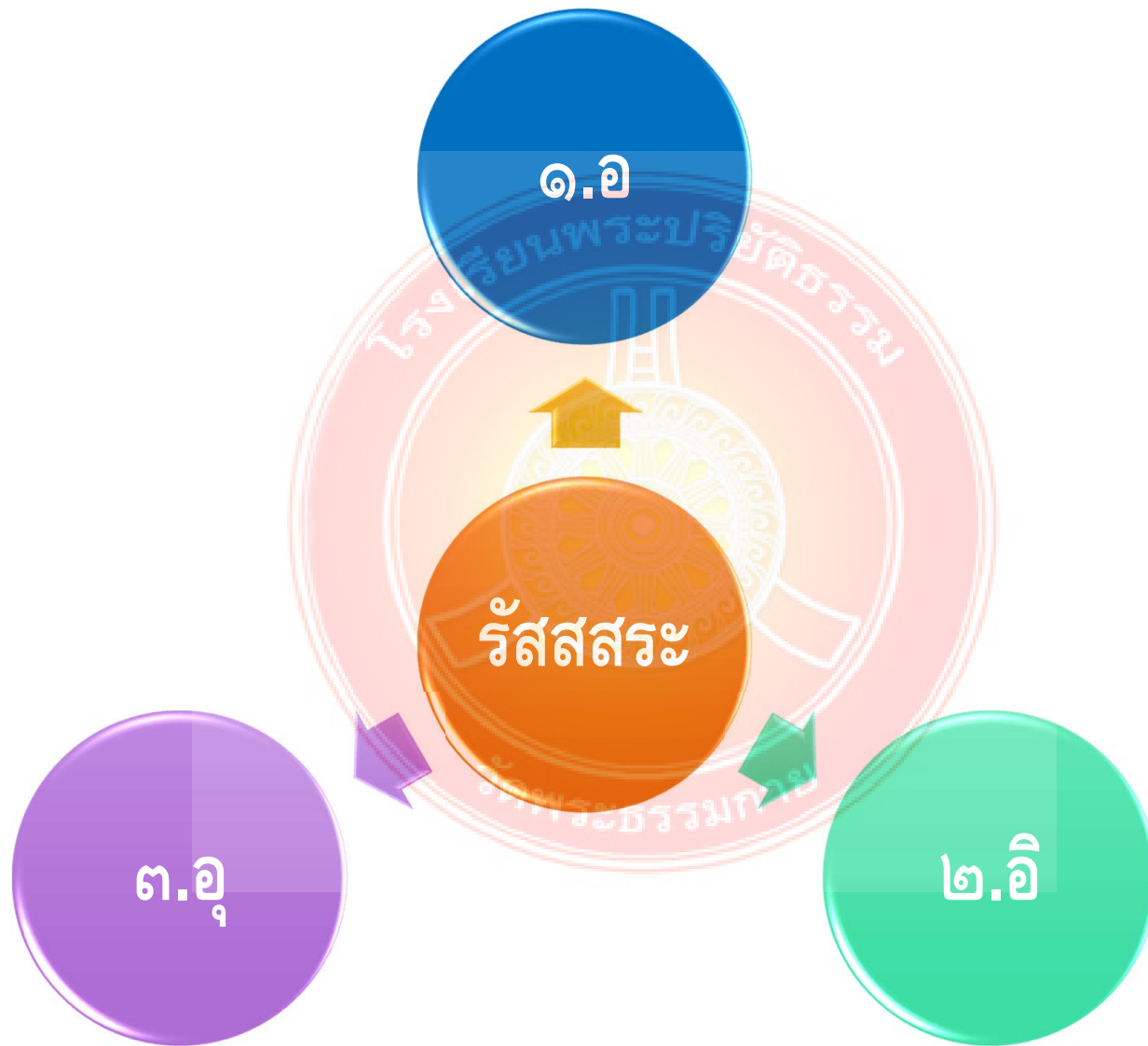
สระในภาษาบาลี

▶ สระในภาษาบาลีมี ๘ ตัว คือ อ, อา, อิ, อี, อุ, อู, เอ, โอ

▶ ในสระ ๘ ตัวนั้น แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. **รัสสระ** สระมีเสียงสั้น ได้แก่ อิ, อี, อุ

๒. **ทิมสระ** สระมีเสียงยาว ได้แก่ อา, อี, อู, เอ, โอ

▶ เอ, โอ เมื่อมีพยัญชนะสังโยคอยู่หลัง (ตัวสะกด) จะเป็นรัสสระ เช่นคำว่า อาหุ**เนย**โย, โ**พช**ฌงโค “-**เนย**-” และ “-**พช**-” จัดเข้าใน จำพวกรัสสระ การนับเสียงยาวเสียงสั้นให้นับที่ละพยางค์

ครุ-ลหุ

▶ **ครุ** คือ สระที่มีเสียงหนัก หมายถึงสระที่มีเข้าเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑. สระที่เป็นที่ฆะ เช่น ปาโป, เทโว, อากาโส เป็นต้น
๒. สระที่เป็นรัสสระแต่มีตัวสะกด เช่น วิกขุสฺส, อคฺคสฺส เป็นต้น
๓. สระที่เป็นรัสสระแต่มิติดกิต เช่น พุทฺธํ, ฌมฺมํ, อคฺขํ เป็นต้น

การนับเสียงครุให้นับที่ละพยางค์

▶ **ลหุ** คือ สระที่มีเสียงเบา หมายถึง สระที่เป็นรัสสะล้วน ๆ โดยไม่มีตัวสะกด และไม่มีนิคคหิต เช่น มุ¹นิ, ม¹ณิ, ส¹ติ, ม¹ติ อ¹ติ เป็นต้น การนับเสียงลหุให้นับที่ละพยางค์

สุทฺธสระ-สังยุตตสระ

▶ **สุทฺธสระ** คือสระแท้ เป็นสระที่ไม่ได้เกิดจากสระหลายตัวผสมกันได้แก่ อ, อา, อิ, อี, อุ, อู

▶ **สังยุตตสระ** คือสระผสม เป็นสระที่เกิดจากสระ ๒ ตัวผสมกันได้แก่ เอ (อ กับ อิ ผสมเป็น เอ), โอ (อ กับ อุ ผสมเป็น โอ)

การจัดคู่ของสระ

▶ สระในภาษาบาลีนั้นจัดเป็นคู่ได้ ๓ คู่

๑.อ, อา เรียกว่า อ วรรณะ (เพราะเกิดที่คอเหมือนกัน)

๒.อิ, อี เรียกว่า อิ วรรณะ (เพราะเกิดที่เพดานปากเหมือนกัน)

๓.อุ, อู เรียกว่า อุ วรรณะ (เพราะเกิดที่ริมฝีปากเหมือนกัน)

▶ อ วรรณะ หมายถึงกลุ่มสระที่ออกเสียงในตำแหน่งเดียวกับสระ อ

▶ อิ วรรณะ หมายถึงกลุ่มสระที่ออกเสียงในตำแหน่งเดียวกับสระ อิ

▶ อุ วรรณะ หมายถึงกลุ่มสระที่ออกเสียงในตำแหน่งเดียวกับสระ อุ

การออกเสียงของสระ

▶ สระมีการออกเสียง ๒ อย่าง คือ

๑. ออกเสียงเองโดยไม่ผสมกับพยัญชนะ เช่น

-อ = **อ**สมโน (อ่านว่า อะ-สะ-มะ-โน)

-อา = **อา**กาโร (อ่านว่า อา-กา-โร)

-อิ = **อิ**ณํ (อ่านว่า อิ-ณัง)

-อุ = **อุ**ปาสโก (อ่านว่า อุ-ปา-สะ-โก)

-อู = **อู**กา (อ่านว่า อู-กา)

-เอ = **เอโก**

-โอ = **โอกาโส** เป็นต้น

๒. ออกเสียงผสมกับพยัญชนะ เช่น

-ปุริโส (ป+อุ - ร+อิ - ส+โอ)

-พฺรหฺมโณ (พ+ร+อา - ห+ม+อ - ญ+โอ)

-พฺรหฺมานุ (พ+ร+อ - ม+อา - ญ+โอ)

-ทฺวารุ (ท+ว+อา - ร+โอ)

-ทฺวารุ (ท+ว+อ)

-ภฺวตฺตวณฺตฺตวโย (ภ+อ - ว+อ +ต - ว+อ+น - ต+อ - ร+อา - ย+โอ)

พยัญชนะในภาษาบาลี

▶ พยัญชนะในภาษาบาลีมี ๓๓ ตัว จัดเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. พยัญชนะวรรค คือ พยัญชนะที่จัดเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีพยัญชนะ ๕ ตัว ตามตำแหน่งที่เกิด/ที่ออกเสียงมี ๕ วรรค คือ

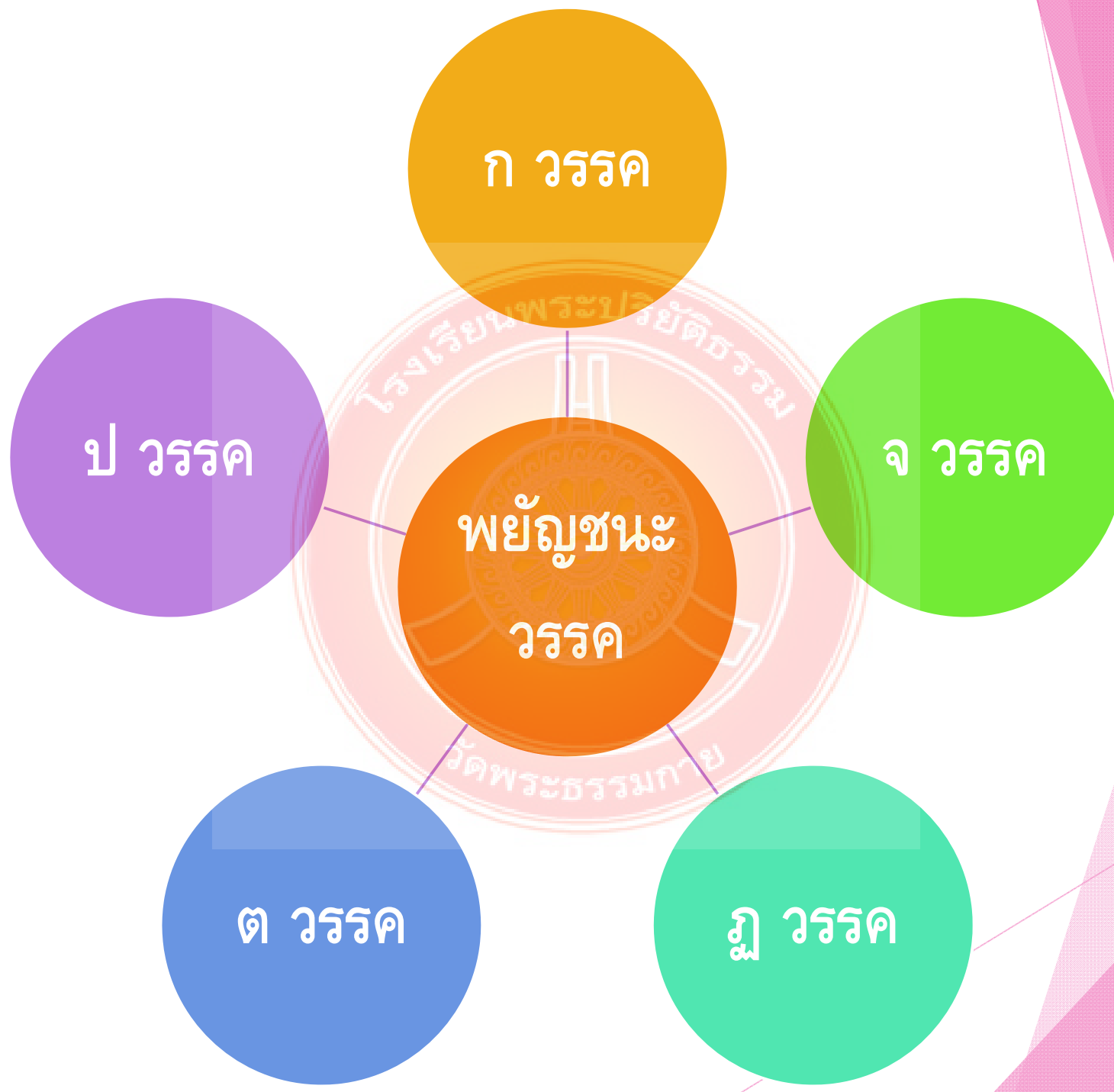
ก ข ค ฌ ง เรียกว่า **ก วรรค** เกิดที่คอ

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า **จ วรรค** เกิดที่เพดานปาก

ฎ ฐ ฑ ฒ ณ เรียกว่า **ฎ วรรค** เกิดที่ปุ่มเหงือก

ต ถ ท ธ น เรียกว่า **ต วรรค** เกิดที่ฟัน

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า **ป วรรค** เกิดที่ริมฝีปาก

๒. พยัญชนะอวรรค คือ พยัญชนะที่จัดเป็นพวกเป็นกลุ่มไม่ได้ เนื่องจากมีที่เกิดที่ออกเสียงต่างกัน มี ๘ ตัว คือ

๑.ย	เกิดที่เพดาน	๒.ร	เกิดที่ปุ่มเหงือก
๓.ล	เกิดที่ฟัน	๔.ว	เกิดที่ริมฝีปาก
๕.ส	เกิดที่ฟัน	๖.ห	เกิดที่คอ
๗.ฬ	เกิดที่ปุ่มเหงือก	๘.° นิคคหิต	เกิดที่จมูก

พยัญชนะ คือ ° (ง) มีชื่อเรียก ๒ อย่าง คือ

๑.ชื่อว่านิคคหิต เพราะกดสระทำให้ออกเสียงได้ไม่มาก เวลาออกเสียงไม่ได้ต้องอ้าปากกว้างนัก

๒. ชื่อว่าอนุสาร เพราะไปตามสระ คำว่าสระในที่นี่ได้แก่รัสสระ ๓ ตัว คือ อ, อิ, อุ เท่านั้น เช่น อหํ, มุหนี, ภิกขุ เป็นต้น

คำเรียกชื่อสระและพยัญชนะ

- ▶ พยัญชนะในภาษาบาลีทุกตัวออกเสียงเองไม่ได้ ต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้ ในทางไวยากรณ์เรียกพยัญชนะทุกตัวว่าเป็น **“มฺหฺคะ”** คือเป็นไม้ ส่วนสระออกเสียงได้เอง
- ▶ ด้วยเหตุนี้สระจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **นิสสัย** เพราะออกเสียงได้ตามลำพังตนเอง
- ▶ ส่วนพยัญชนะเรียกว่า **นิสสิต** เพราะต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้